

รายงานการวิจัย

การพัฒนารูปแบบชุมชนปลอดบุหรี่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จำนงค์ แก้วนาวี*, สุรินทร์ กลัมพากร**, กิตติกร นิลมานัต***, ปรีชา กาฬแก้ว****

Kaewnawee, J., Kalampakorn, S., Nilmanat, K., & Kankaew, P.

The development of smoke free community model in Khokpho district, Pattani province :

A participatory action research

Thai Journal of Nursing, 63(1), 6-14, 2014.

Key words: Participatory Action Research, Smoke Free Community

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบชุมชนปลอดบุหรี่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาตำบลทุ่งพลา คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 30 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีเสวนา และผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาชุมชนปลอดบุหรี่ จำแนกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมโครงการวิจัย ขั้นดำเนินการ และขั้นการประเมินผลการพัฒนารูปแบบชุมชนปลอดบุหรี่ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย ในขั้นตอนที่ 1 พบครัวเรือนในตำบลทุ่งพลาที่มีสมาชิกสูบบุหรี่ร้อยละ 73.18 มีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่สูบบุหรี่ ร้อยละ 25.88 ขั้นตอนที่ 2 มีการดำเนินการจัดและควบคุมสถานที่ที่เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย บำบัดรักษาผู้สูบบุหรี่ และป้องกันการสูบบุหรี่ในชุมชนแบบบูรณาการ และขั้นตอนที่ 3 มีการสรุปผลประเมินผลการปฏิบัติงานผ่านเวทีเรื่องเล่า "สิ่งดีๆ กับชีวิตและชุมชน" การติดตามผลระยะเวลา 6 เดือน พบว่า มีผู้ที่เลิกบุหรี่ได้ 5 คน (ร้อยละ 22.72) และมีสถานที่สาธารณะปลอดควันบุหรี่เพิ่มขึ้น ได้แก่ มัสยิด วัด องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาคารเอนกประสงค์ ศูนย์เด็กเล็ก และ โรงเรียน

* พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**** ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับทีมสุขภาพ หรือ ทีมผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา ส่งเสริม

และสนับสนุน การดำเนินการด้านการควบคุมยาสูบโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ABSTRACT

This participation action research aimed to develop a smoke free community model in KhokPho district, Pattani Province. Purposive sampling was used to recruit 30 participants. Data collection methods were in-depth interview, focus group discussion and appreciate approach. Interview guideline was reviewed by 3 experts for content validity. In order to develop a smoke free community, data collection process consisted of 3 phases as the preparation phase, the action phase, and the evaluation phase. Content analysis was employed for data analysis.

The results of the situation analysis in phase I showed that of 1,085 households, 73.18% had smokers. 25.88% of community members aged above 15 are smokers. In phase II, 3 main activities were set, including creating a smoke free zone in public places; supporting smoking cessation; and 3) integrating preventive strategies in a community. In phase III, a project evaluation was conducted through the community storytelling meetings "Good things in life and our community". Six months evaluation found that 5 participants or 22.72% were able to completely quit smoking. Smoke-free zone in community were expanded to mosque, temple, Sub-district Administrative Organization office, health promoting hospital, community recreation building, community child center, and school.

The results of this study can be used as basic information for health care providers and other stakeholders to develop, promote and support activities related to tobacco control by using community participation strategies in other areas.

ความสำคัญของปัญหา

บุหรี่หรือยาสูบเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญ ที่ส่งผลให้เกิดโรคเรื้อรังทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งการนำไปสู่ความเสื่อมสมรรถภาพและความพิการ องค์การอนามัยโลกได้ร่วมมือกับประเทศต่างๆ เพื่อคิดค้นมาตรการ และวิธีการที่จะช่วยควบคุมการสูบบุหรี่ โดยมีทั้งมาตรการทางสุขภาพ มาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้มีการควบคุมการบริโภคยาสูบอย่างจริงจังตั้งแต่ พ.ศ. 2534 โดยมีกร

จัดตั้งสำนักงานควบคุมยาสูบ สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข และได้ออกกฎหมายควบคุมยาสูบ 2 ฉบับ คือ พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 การขึ้นภาษีบุหรี่ และสร้างความตระหนักแก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการให้บริการช่วยเหลือ บุหรี่ (ลิกชณา เต็มศิริกุลชัย, ศรีณญา เบญจกุล และมนทาทองการพานิช, 2552)